

30 SEP 2006

บทที่ 2

คณะกรรมการค่าเสื่อมและสังคมค่าเสื่อม

431221

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นนอกจากจะ เป็นจังหวัดที่ทางรัฐบาลกำหนดให้เป็นเมืองหลักหรือเมืองห้ามใจของภาคอีสานในการพัฒนาความเจริญไปสู่ภูมิภาคแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวระดับจังหวัด ซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง น่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนชนบ้านชาวเนียมประเพณีอันดีงามและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยังคงปฏิสืบสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถในการท่องเที่ยวและสามารถที่จะดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน และเกิดความประทับใจอย่างมีรู้สึก

2.1 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

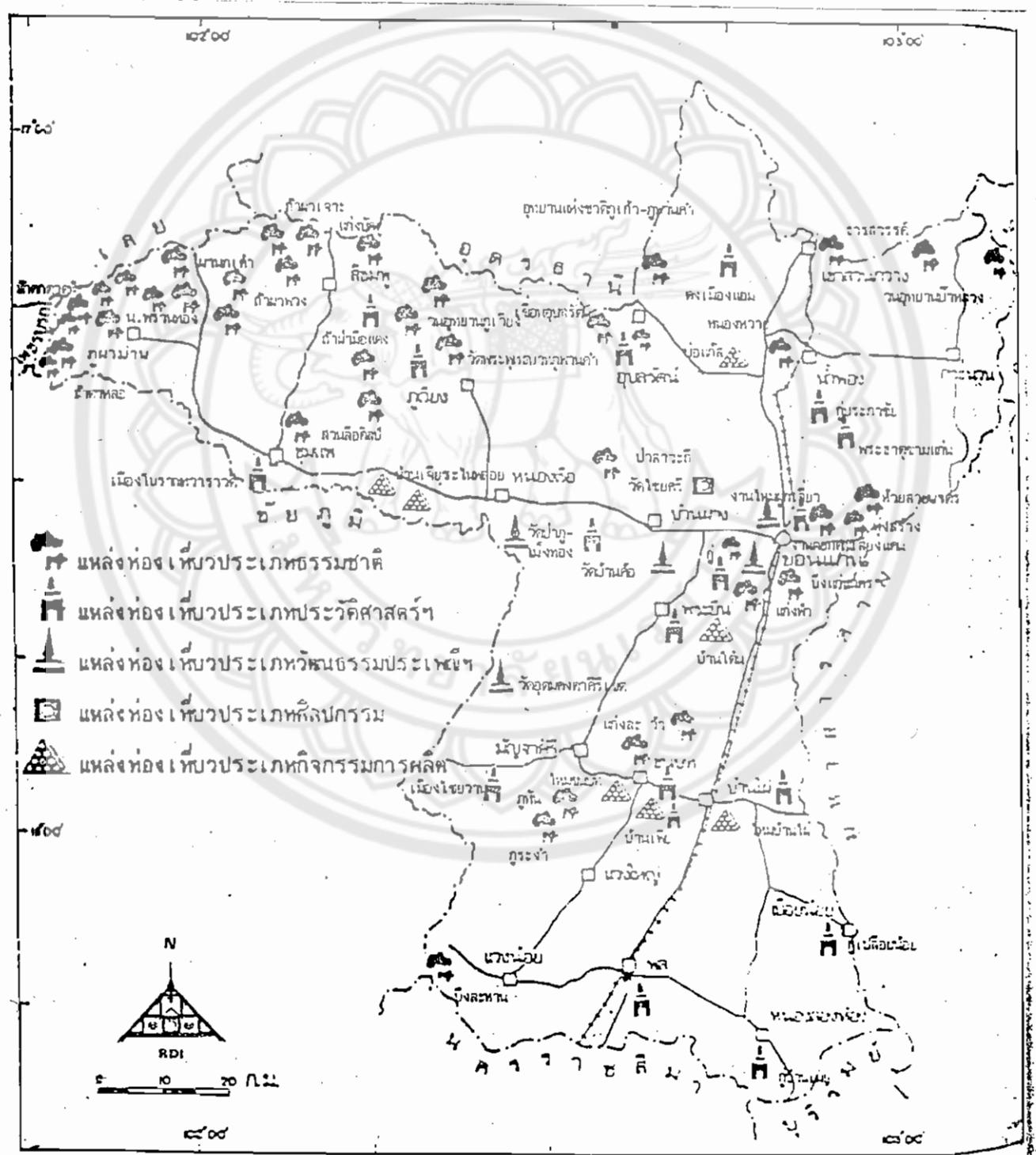
แหล่งการท่องเที่ยวธรรมชาติในจังหวัดขอนแก่นที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวได้แก่

2.1.1 เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นเขื่อนอุบลรัตน์แห่งแรกและใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภออุบลรัตน์ ห่างจากตัวเมืองขอนแก่น 50 กิโลเมตร ทำการก่อสร้าง เมื่อปี พ.ศ. 2507 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2509 เขื่อนนี้สร้างปีก้านแม่น้ำพองตรงบริเวณช่องเขาที่เป็นแนวต่อเทือกเขา 2 เทือก คือ ภูพานและภูพานคำ ช้าเมืองขอนแก่นจึงเรียกว่า "เขื่อนพองหนีบ"² ลักษณะของเขื่อนเป็นเขื่อนแบบหินทึบ ตัวเขื่อนมีความยาว 800 เมตร สูงจากพื้นท้องน้ำ 32 เมตร สันเขื่อนกว้าง 9 เมตร ฐานเขื่อนกว้าง 125 เมตร มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ

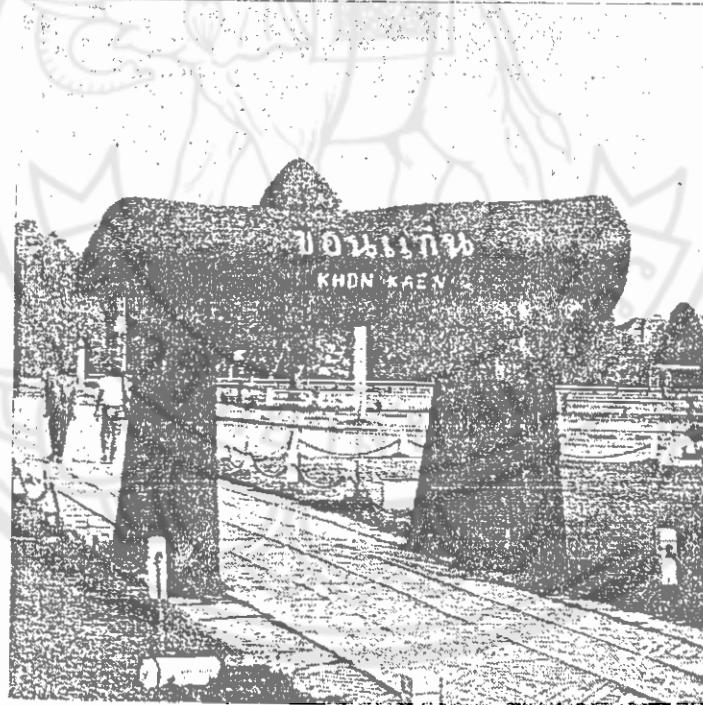
¹ รายงานคณา สุเมธวน. คู่มือเที่ยวเมืองไทยในเทศกาล. หน้า 35

² ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. อีสานเล่น 1. หน้า 121

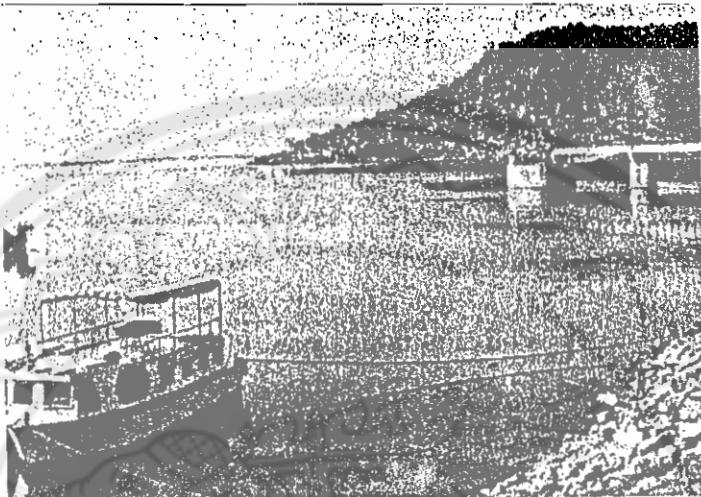
ภาพที่ 4 แผนที่แสดงทรัพยากระลังท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น

กว้างถึง 410 ตารางกิโลเมตร สามารถเก็บน้ำไว้เพื่อเชื่อมถึง 2,550 ล้านลูกบาศก์เมตร ประจำชั่วโมง เชื่อมอุบลราชธานี ผลิตกระแสไฟฟ้า การซับประทาน การประมง การเกษตร ปั้น กัมและบรรเทาอุทกภัยในฤดูฝน การคมนาคม เป็นแหล่งผลิตปลาและสัตว์น้ำจีดแหล่งใหญ่ของภาค อีสาน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนหย่อนใจ เพราะมีทัศนียภาพงดงามตามธรรมชาติและมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น เรือเที่ยวชมบริเวณโดยรอบ เช่น บ้านพักรับรอง ร้านอาหาร สถานก่ออิฐ สนามเทนนิส ฯลฯ

ภาพที่ 5 สัญลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 6 หัศนียภาพบริเวณเขื่อนอุบลรัตน์

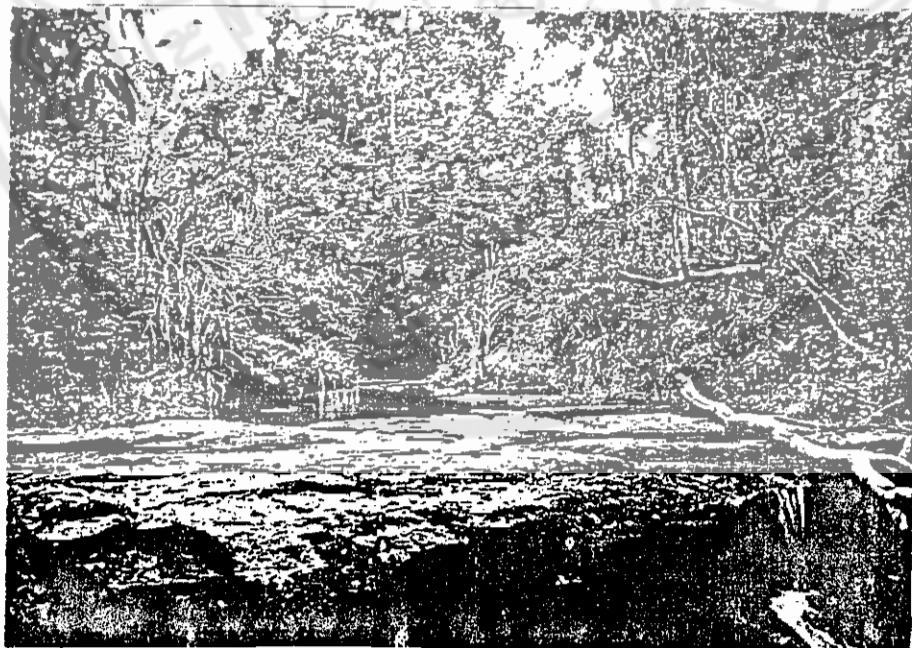

ภาพที่ 7 สวนร้อยยอดบริเวณบึงแก่นนคร

2.1.2 บึงแก่นนคร ตั้งอยู่ย่านใจกลางเมืองขอนแก่น มีลักษณะเป็นบึงธรรมชาติดั้งเดิม ขอนแก่น ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 600 ไร่เศษ บัวจุบันทางเทศบาลเมืองขอนแก่นได้ทำการปรับปรุงให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจโดยชุดโครงการส่วนที่ดินเขินและปรับพื้นที่บริเวณโดยรอบบึงให้เป็นสวนสุขภาพ และที่สันนาการ มีลานอเนกประสงค์ ศาลาพักผ่อน สวนหย่อม สวนดอกคูณที่สวยงาม สวนร้อยคอ มีบริเวณสนามเด็กเล่น ซึ่งประกอบด้วยสนามหญ้า สวนน้ำดอกและลานพักผ่อนน้ำ ตอนกลางของบึงมีภัตตาคารที่หันแม่น้ำยื่นลงไบในน้ำ สามารถมองเห็นทัศนียภาพของบึงได้โดยรอบ โดยเฉพาะเวลา落日จะมองเห็นทัศนียภาพได้สวยงามที่สุด นอกจากนี้บริเวณทางทิศเหนือของบึงแก่นนครยังเป็นที่ประดิษฐานอนุสราหรีย์ "เจ้าเพี้ย เมืองแพะ" ผู้ก่อตั้งเมืองขอนแก่นสร้างไว้เป็นอนุสรณ์แก่คนรุ่นหลังให้ได้รู้จัก นับว่า เป็นสวนสาธารณะที่สมบูรณ์แบบแห่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งชาวเมืองและจังหวัดใกล้เคียงนิยมไปพักผ่อนกันเป็นจำนวนมาก

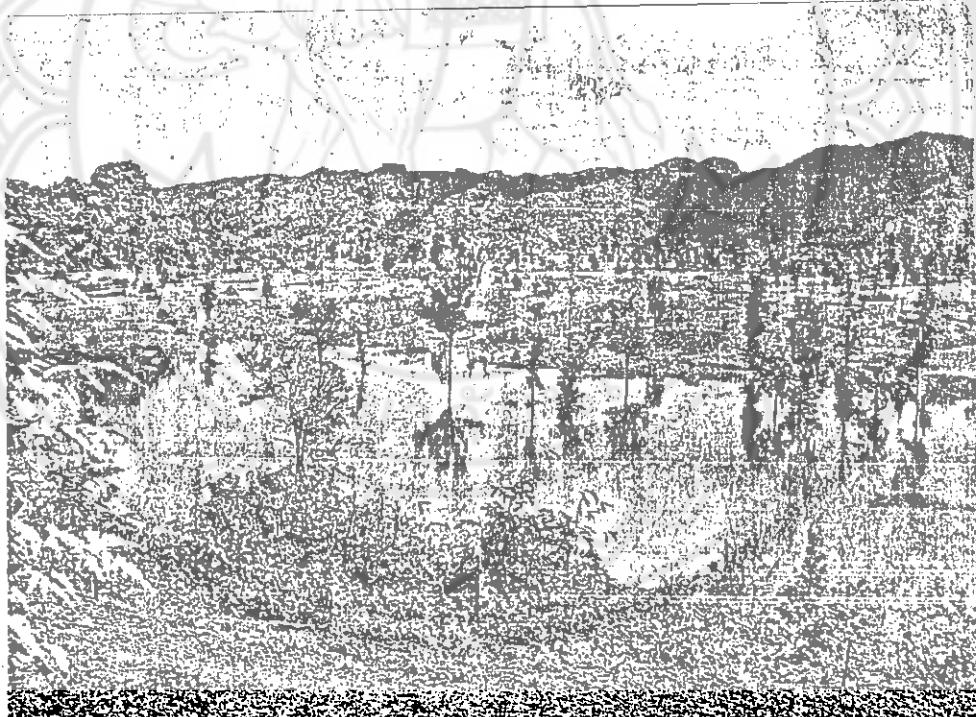
ภาพที่ 8 อุทยานแห่งชาติภูเวียง

ภาพที่ 9 พื้นที่ภายในหุบเขากุด

ใบชี้มวนอุทยานถ้ำผาพวงควรเตรียมตัวสำหรับการปืนเช้าและควรเตรียมอาหารและน้ำดื่มน้ำด้วย
เนื่องจากบริเวณอุทยานไม่มีร้านขายอาหาร

2.1.4 อุทยานแห่งชาติกูเวียง อยู่ห่างจากอำเภอเกอภูเวียงประมาณ 18 กิโลเมตร มีพื้นที่
ประมาณ 200,000 ไร่ ครอบคลุมท้องที่อำเภอเกอภูเวียง อำเภอสีชุม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
ลักษณะของอุทยานประกอบด้วยภูเขาล้อมเป็นวง 2 ชั้น มีป่าไม้เบญจพรรณขึ้นอยู่ทั่วไปจึงทำให้มี
ธรรมชาติและทิวทัศน์ที่งดงาม นอกจากนี้ภายในอุทยานยังมีแหล่งห้องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง เช่น

ภาพที่ 10 อ่างเก็บน้ำหัวกุชน

ภาพที่ 11 ถ้ำฝ่ามือแดง

ภาพที่ 12 ชากไไดโนเสาร์ที่ชุกพบในเขตอุทยานแห่งชาติวูเวียง

ภาพที่ 13 อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูหวานคำ

1) ทุ่งภูกติ เป็นทุ่งกว้างอยู่บนเทือกเขาภูเวียง ระหว่างอำเภอชุมแพและอำเภอภูเวียง มีเนื้อที่ประมาณ 2,000 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีทัศนียภาพงดงามมองเป็นทิวทัศน์ของชุมแพได้มีเหล่งน้ำและภูมิประทศรายข้างล่างสวยงามมาก

2) น้ำตกตาดกลาง อยู่ในห้องที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอภูเวียง เป็นน้ำตกขนาดกลางจะมีน้ำมากในช่วงฤดูฝน เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่นิยมการเดินป่าและต้องการสัมผัสรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

3) อ่างเก็บน้ำหัวภูชน์ เป็นหีบหองที่ทำการอุทิยานฯ ตั้งอยู่ที่บ้านชามบ้อม ตำบลชัวเรียง อำเภอชุมแพ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและมีน้ำล้นตลอดปี เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนโดยเฉพาะผู้ที่นิยมขึ้นเช้า เดินป่าชมวิว

4) ถ้ำฝ่ามือแดง อยู่บนเขาภูเวียง ใกล้เขตบ้านหินล่อง ตำบลเมืองเก่า อำเภอภูเวียง จังหวัดชัยภูมิ ลักษณะของถ้ำเป็นห้องที่หินทรายมีขนาด 25 ตารางเมตร สูงประมาณ 15 เมตร มีเพิงหินและหลินหินเป็นชั้น ๆ ชั้งเกิดจากการพุพังของหินทราย บริเวณเพิงหินนี้ล่างมีลักษณะเป็นห้องโถงขนาดบรรจุคนได้ประมาณ 20 คน หน่วยงานศิลปากรที่ 7 ได้สำรวจพบเมื่อวัน

ที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2507⁴ ปรากฏว่าที่บริเวณนั้นมีภาพผ้ามือคนโนราแย้มัยก่อนประวัติศาสตร์ ลักษณะเหมือนอุปกรณ์หินและลักษณะเดงลงไปบนฝ่ามือ ถือว่าเป็นภาพจิตกรรมที่มีความสำคัญทางโบราณคดีและหาชมได้ยาก สันนิษฐานว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์กว่าพันปีมาแล้ว⁵

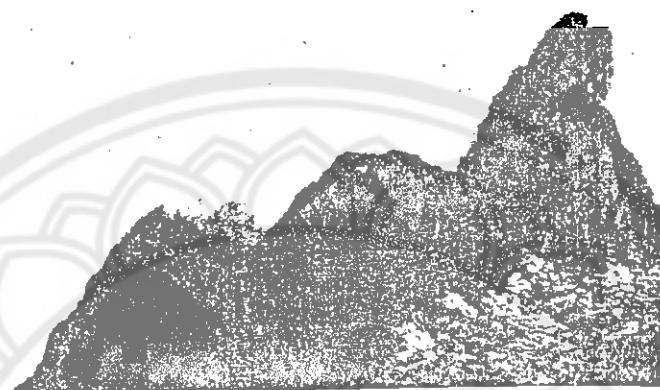
5) ซากไดโนเสาร์ อยู่ในเขตบ้านโคกหนองขาม ตำบลโนเน่อง บริเวณเช้าที่ช้าบ้านเรียกว่า "ประทูตีหมา"⁶ ซึ่งได้มีการสำรวจชุดหนึ่งเรียนรู้เรื่องน้ำใจของโครงกระดูกของสัตว์โลกดึกดำบรรพ์ที่เรียกว่า ไดโนเสาร์ สันนิษฐานว่าโครงกระดูกดังกล่าวมีอายุประมาณ 150 ล้านปี และทางจังหวัดมีโครงการที่จะสร้างเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ไดโนเสาร์ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต นับจากนั้นมาได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการโดยทันที แต่การเดินทางยังไม่สะดวกดังนั้นทางจังหวัดจึงได้เร่งพัฒนาปรับปรุงเส้นทางเพื่อให้การเดินทางสะดวกและมีความปลอดภัยมากขึ้น

2.1.5 อุทยานแห่งชาติกูเก้า-ภูวนคำ ครอบคลุมพื้นที่เขตอำเภอบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอโอนแล้ง จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ทั้งสิ้น 320 ตารางกิโลเมตร ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2520 พื้นที่ส่วนใหญ่บุกคลุกคั่วไปเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่อุทยานแห่งนี้ได้ถูกยกให้เป็นที่เล่นจากการสร้างเขื่อนบูลรัตน์ซึ่งทำให้มีมุมมองทิวทัศน์ที่สวยงามได้อย่างชัดเจนและกว้างไกลเหมาะสมแก่การเดินป่า นอกจากนี้ภายในเขตอุทยานยังมีบ้านพักนารออง หรือการเดินที่กลางป่าและมีบริเวณสำหรับลัษณะการริบบิ้น เริงรือกของไฟไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

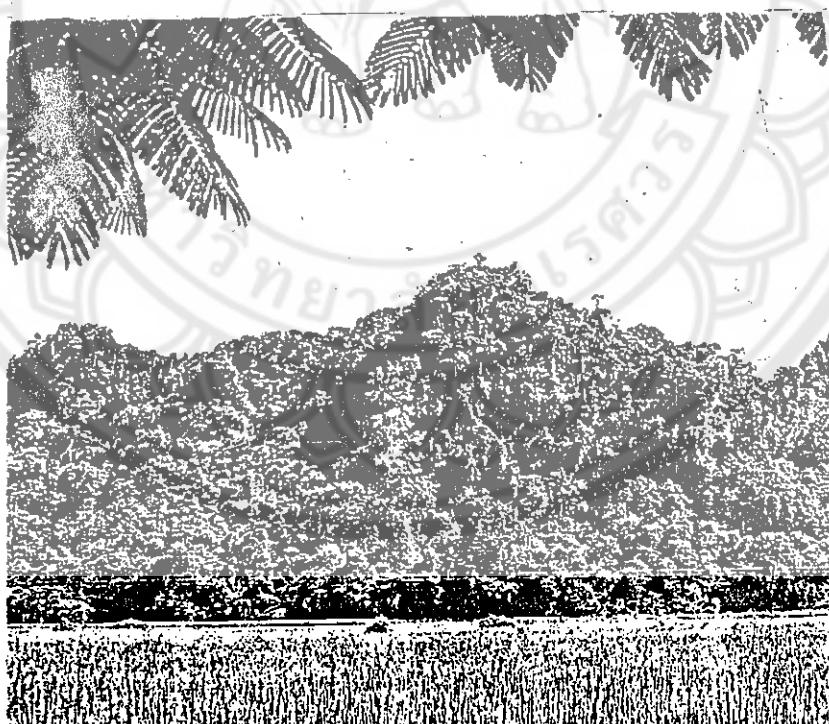
⁴รายงานฯ สุเมธวัน, อ.ค. หน้า 36

⁵วิรช รัศมีเทศและคณะ, ขอนแก่น, หน้า 31

⁶ผ้ายแพรและโครงการสานักงานขอนแก่น, อ.ค. หน้า 3

ภาพที่ 14 พานกเด้า

ภาพที่ 15 ทัศนียภาพของชุมชนเชาที่มีความมั่น

2.1.6 ພານກເດົາ ເປັນຢູ່ເຫຼົາສູງທີ່ຕະຫຼາດມີຄວາມແນ້ວັນພອງ ຈະເຂົ້າຫ້ອງທີ່ເກົ່າເກອບຊຸມແພ
ອູ່ທ່າງຈາກຕ້າມເມືອງຂອນເກັນ 125 ກິໂລເມຕຣ ລັກຜະອະພານກເດົາເປັນຢູ່ເຫັນສີດຳນາງສ່ວນ
ກະເທາວອກເຫັນເປັນເນື້ອທີ່ສັນ ມີຜົນໄຟ້ໜີ້ປົກລຸມອູ່ປະປາຍ ບຣິເວຕ່າມອັນເທິ່ງເດົາໄດ້ຮອງຂອງ
ນັກເດົາໄດ້ຫັດເຈນຄວາດີເຕີນເຂົ້າໄປໃນສູນໝໍ່ເຫະັກລ້ວຍໄຟ້ ກອງບໍາຮຸງ ກຽມປ່າໄຟ້ ຊຶ່ງຕັ້ງວູ່ກັນແນ້ຳ
ຕຽງໜ້າມກັບພາຈະເຫັນວ່າລັກຜະເໜືອຈົງຍົກເກີນໄປມີລັກຜະເປັນແຮງອນ ດັ່ງລົງນາເປັນທີ່ກລມາຄັ້ງຕໍ່າ
ລົງຈາກສ່ວນໜ້າລົງນາເປັນສ່ວນຫ້າ ຕຽງລາງຫົວມ້ວຍທີ່ກະເທາສີສັນອູ່ໃນດຳແຫ່ງດວກຫາ ຕໍ່ລົງ
ມາຈາກສ່ວນຫ້າຈະເປັນແນວປົກກາງອັກທີ່ສອງໜ້າ ແລະ ຄ້າມອັນໄກລອອກໄປກໍຈະສາມາດອັນເປັນຍອດ

2.1.7 อุทัยานแห่งชาติภูม่าม่าน เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีสภาพป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยป่าดงดิบ ป่าไม้เบญจพรรณ ป่าไม้เต็งรัง มีสภาพอากาศเหมือนที่อำเภอกรุงศรีจังหวัดเลย คือ จะมีอากาศเย็นและชื้นเกือบทลอดปี มีพันธุ์ไม้มีค่าหลายชนิดซึ่งอยู่อย่างหนาแน่นที่สำคัญ คือ ไม้ลาน ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้หายาก ขณะนี้กำลังป่าไม้ได้จัดตั้งโครงการพัฒนาป่าคงวนใหญ่ป้าบ้านป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงลานให้ห้องที่ตำบลภูม่าม่าน อำเภอชุมแพ ทั้งที่ทำการโครงการพัฒนาป่าคงวน 4 ซึ่งอยู่ห่างจากกิ่งอำเภอภูม่าม่านประมาณ 15 กิโลเมตร มีเรือนห้ารับรองบริการแก่นักท่องเที่ยวและบริเวณที่ทำการโครงการมีแปลงเกษตรทดลองปลูกพืชเมืองหนาวหลายแปลง ภูมิประทศบริเวณรอบ ๆ ที่ตั้งของโครงการมีความงดงามและสร้างความประทับใจให้ผู้มาเยือนโดยเฉพาะผู้ที่ชอบการท่องเที่ยวป่าเขางามในพื้นที่

2.1.8 สวนป่าสาธารณะ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น อยู่ในเขตอำเภอบ้านฝางทางทิศตะวันตกของตัวเมืองขอนแก่น บริเวณที่จัดเป็นจุดพักผ่อนหย่อนใจ น้ำตก น้ำตกเล็กๆ ให้เป็นป่าธรรมชาติที่ส่งเสริมห้องน้ำและสระน้ำขนาดย่อมที่ล้อมรอบด้วยแนวหินภูเขาช้อน เป็นที่พักผ่อน เชิงสวยงามแปลงใหญ่ นอกจากนี้ภายในสวนป่ายังเป็นที่ตั้งของสำนักส่งเสริมฯ จังหวัดกุยพะหลังเล็ก ๆ สร้างอยู่บนเนินที่มีความลาดชัน การเพิ่มน้ำริมทางให้สูงและสูงมากยิ่งขึ้น

2.1.9 น้ำตกตากฟ้า อยู่บนเขาภูเวียง ในเขตอำเภอภูเวียง เป็นน้ำตกสูงประมาณ 15 เมตร กว้าง 12 เมตร มีน้ำตกมากกว่าห่วงถุงผงจนถึงลิ้นปีเปี้ย เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามมากและมีผู้คน

นิยมเดินขึ้นไปท่องเที่ยวชุมชนอุบลฯ

2.1.10 ไร่พรหมนิมิต ตั้งอยู่ที่บ้านพรหมนิมิต ตำบลลาดกสี ห่างจากตัวเมืองชุมภแก่น 12 กิโลเมตร เป็นไร่ที่เอกชนเป็นเจ้าของ ภายในไร่ล้อมรอบด้วยป่าไม้ มีแม่น้ำสายเล็กๆ ไหลผ่าน อย่างสวยงาม มีศาลาพักผ่อน สถานอาหาร รูปปั้นสัตว์ต่างๆ มีเรือนห้องเช่าพำนัช มีรถที่นั่งเช่า ชมสวน มีผลไม้สดจากสวนจำหน่าย หมายเหตุห้องพักผ่อนหย่อนใจบริเวณชานเมือง

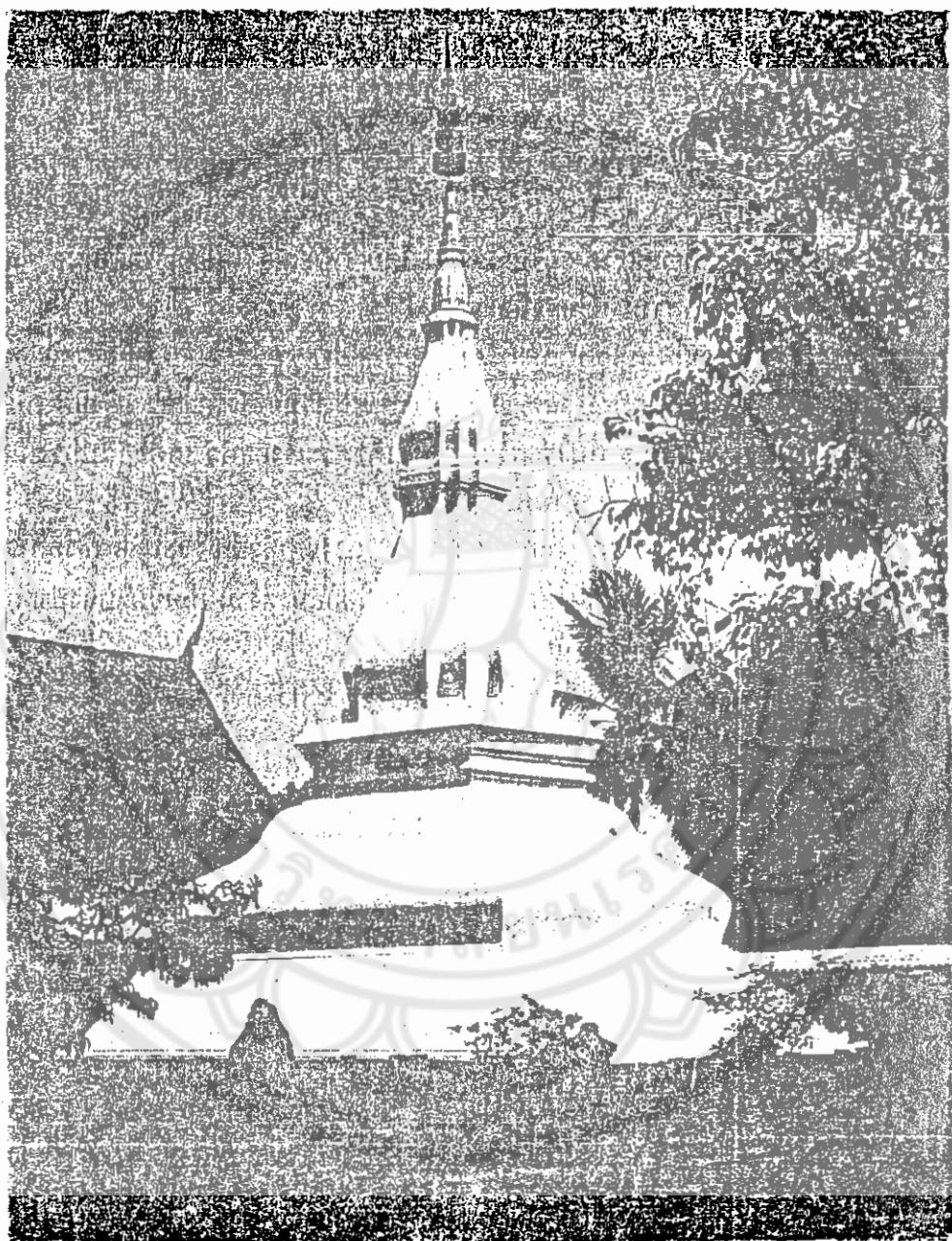
2.1.11 สวนปาล์มศิลป์ อยู่ในเขตเทศบาลตำบลลุมแพ อำเภอชุมแพ เป็นสวนสัตว์เอกชน ที่ใหญ่ที่สุด มีสัตว์นานาชนิด มีแหล่งน้ำล้อมรอบสามารถลงเรือเล่นน้ำได้ บริเวณภายในตอนต้นแต่งเป็นสวนหย่อมและรูปสัตว์นานาชนิด ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ทุกปีจะมีการจัดประกวดหุ่นสัตว์พางเป็นกิจกรรมที่มีชื่อเสียงของอำเภอชุมแพ

2.1.12 แก่งฟ้าลำน้ำชี อยู่บริเวณลำน้ำชี บ้านหนองบัวดีหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง เป็นบริเวณกว้างริมลำน้ำชี มีหัศจรรย์ภาพตามสองฝั่งส่วนมาก มองลงในลำน้ำชีจะเห็นเป็นไขดหินบรรจุเป็นชั้น ๆ มีน้ำใสไหลผ่าน เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ จะมีคนไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจเป็นจำนวนมาก

2.2 แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และโบราณคดี

เนื่องจากจังหวัดชุมภแก่น เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมโดยราษฎรทั่วประเทศ ทำให้มีแหล่งโบราณคดีและสถาปัตยกรรมที่สำคัญและน่าสนใจมาเป็นเวลาอันยาวนาน จึงทำให้มีแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญและน่าสนใจมากมายหลายแห่ง เช่น

2.2.1 พระธาตุขามแก่น เป็นพระธาตุเก่าแก่ศักดิ์สิทธิ์และถือเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดชุมภแก่นตั้งอยู่ท่ามกลางป่า ใจกลางบ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอห้วยมงคล จังหวัดชุมภแก่น ห่างจากตัวเมืองชุมภแก่นประมาณ 30 กิโลเมตร ประวัติความเป็นมาของพระธาตุนี้มีต้นกำเนิดต่อ กันมาหลายชั่วอายุคนว่า มีต้นกำเนิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลับมีบางองค์การชื่อมาอึกเป็นที่อัศจรรย์ยิ่งนัก ชาวบ้านจึงพากันสร้างเจดีย์ครอบคลุมชามน้ำไว้เป็นที่สักการะบูชา ภายใน

ภาพที่ 16 พระธาตุขามแก่น วัดเจดีย์ภูมิ

บรรจุคำพารณานพระคุณของพระพุทธเจ้า 9 บท ที่เรียกว่า "นวารคุณ"⁷ ประมาณว่าสร้างขึ้น
พร้อมกับพระธาตุศรีส่องรัก อ้าเกอค้านชัย จังหวัดเลย เพาะศิลปการก่อสร้างคล้ายคลึงกัน
ถือว่าเป็นโบราณสถานที่สำคัญที่สุดของจังหวัด และนามพระธาตุก็เป็นที่มาของชื่อจังหวัดขอนแก่น
ในปัจจุบัน องค์พระธาตุเป็นเจดีย์ทรงดอกบัวสูง 19 เมตร ตั้งอยู่บนฐานลี่เหลียนรอบองค์พระ
ธาตุมีกำแพงล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ใจลักษณะขององค์พระธาตุมีเจดีย์องค์เล็กซึ่งเป็นที่บรรจุพระธาตุ
ของพระอรหันต์ทั้ง 9 ท้อัญเชิญมาจากขอพระพุทธเจ้า เจดีย์องค์เล็กช้าบ้านเรียกว่า
"พระธาตุน้อย" นานวันเข้า 15 ค่ำเดือน 6 จะมีงานฉลองและแม้สกการพระธาตุทุกปี

2.2.2 กู่เป้อยน้อยหรือพระธาตุกู่ทอง ตั้งอยู่ในวัดธาตุกู่ทอง ตำบลเป้อยน้อย อ้าเกอ
บ้านผาง ลักษณะเป็นปรางค์ศิลปสมัยลพบุรีหรือขอม ประมาณกันว่าสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 16⁸
จัดเป็นปราสาทหินที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่พบในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงในแต่ละภาคอีสานตอน
บน องค์ปรางค์ปราสาทสร้างด้วยหินทรายจ้ำหลักลาดลายอย่างงดงาม กำแพงขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบ
เป็นเขตปราสาทสร้างด้วยศิลาแลง และที่กู่เป้อยน้อยมีป้อมหันหลังทิ่นทรายจ้ำหลักเป็นภายนอกรายสี
บริเวณลินธุ์และภูเขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะชมหันหลัง หิน
ทราย และศิลปวัตถุที่สำคัญ ๆ สามารถติดต่อขอเช่าได้จากเจ้าอาวาสวัดซึ่งท่านได้ดูแลรักษา โดย
ปลูกสร้างโรงเรือนขนาดย่อมเก็บรักษาไว้ภายใน แต่ยังคงส่วนของปราสาทหินทรายอยู่บ้าง ตาม
ความอายุขัยของสภาพการทำางานทางธรรมชาติ ทางกรมศิลปากรจึงได้ทำการบูรณะและนำมา
เรียงราย จัดกลุ่มไว้ภายนอกกำแพงด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกให้สามารถเลือกชมความงามตามได้

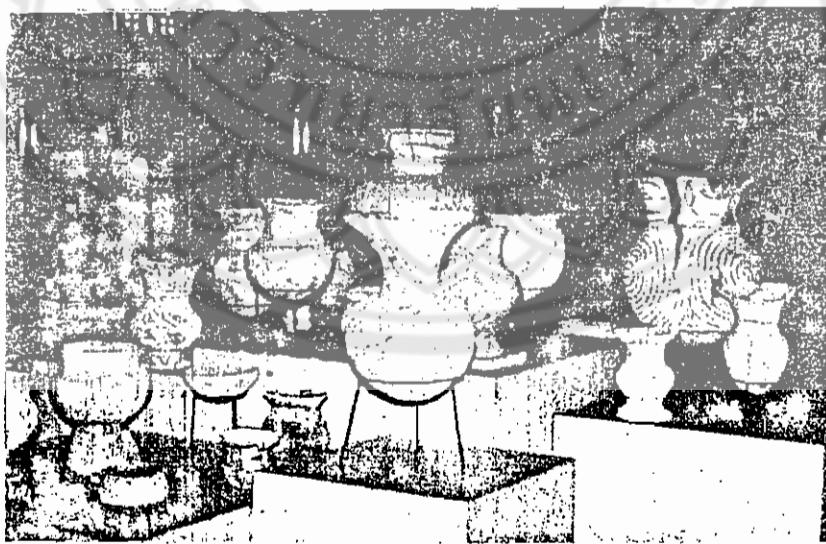
2.2.3 พิธีรักษารถไม้แห่งชาติขอนแก่น ตั้งอยู่บนถนนกอลลิกรุ่งสีร้าง อ้าเกอเมือง จังหวัด
ขอนแก่น การศิลปากรเปิดเบื้องพิธีรักษารถไม้แห่งชาติขอนแก่นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2515
ปัจจุบันอยู่ในเขตวัดพิเศษของหน่วยศิลปากรที่ 7 บริเวณพิธีรักษามีลักษณะเป็นเนินกว้างแผลล้อม
ด้วยต้นไม้นานาพารษ ร่มรื่นจนเป็นแหล่งพักผ่อนและสันทนาการของชาวเมืองขอนแก่นอีกแห่งหนึ่ง

⁷ อุค. บัวศรีและคณะ. รายงานการวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 268

⁸ อ. หน้า 269

ภาพที่ 17 อาคารพิธีสภากาชาดสถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 18 ศิลปบุคลบ้านเรียง

บริเวณสำนักวังได้รอบอาคารพิธีธงฟ้าจัดตั้งในเสนาสน์ที่ได้จาก "เมืองห้าแಡสูงยาง" ไว้เป็น
จำนวนมาก ภายในอาคารแบ่งเป็นสองระดับชั้น ชั้นล่างจัดแสดงโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์
ยุคหินใหม่ที่บ้านเชียง ส่วนชั้นที่สองเป็นส่วนที่จัดแสดงศิลปวัตถุสมัยทวาราวดี ศรีวิชัยและลพบุรี ซึ่ง
ได้จากการขุดค้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศิลปวัตถุแบบต่าง ๆ ที่ขุดมาจากพิธีภพสถาน
แห่งชาติพะนคุน พิธีภพสถานแห่งชาติขอนแก่นเปิดให้เข้าชมทุกวันในเวลาราชการยกเว้นวัน
จันทร์ - อังคาร

2.2.4 เมืองโบราณทวาราวดี ตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่าโนนเมือง เขตบ้านนาโพธิ์
อำเภอชุมแพ ห่างจากตัวจังหวัดขอนแก่นประมาณ 80 กิโลเมตร ลักษณะเป็นเนินดินรูปไข่ น้ำพื้นที่

ภาพที่ 19 ในเสนาจันหลัก

ภาพที่ 20 เสียรเกว Rubin

ประมาณ 170 ไว้ มีคุณลักษณะ จากการชุดค้นของหน่วยศิลปกรที่ 7 พบฯ คงกระดูกมนุษย์ที่มีพิธีฝังศพตามประเพณีโบราณที่มีธรรมเนียมการฝังเครื่องมือเครื่องใช้ลงไปพร้อมศพด้วย เช่น หม้อและภาชนะดินเผา เชี้ยนสีและลายชุดขัด ลายเชือกหาน กำไลสำริด กำไลกระดูกสัตว์ เปลือกหอย แวดินเผา ลูกปัดพิเศษ เครื่องมือเหล็กบางชนิด มีดเหล็ก ลูกกระสุนดินเผา รวมทั้งพบเศษกระดูกสัตว์และกระดองเต่าไก่ลักษณะเดียวกัน กับในราชศตวรรษที่สิบห้านิรันดร์ บริเวณแห่งนี้เป็นชุมชนโบราณมาก่อนคาดว่ามีอายุราว 2,000 - 3,000 ปีมาแล้ว⁹

⁹ อุดม บัวศรี. "ขอนแก่นวันนี้," ใน ขอนแก่น. หน้า 6

2.2.5 โนนนกทา เป็นแหล่งโบราณคดีที่ปรากฏหลักฐานแก่ที่สุด จากการสำรวจและชุดค้นในเขตบ้านนาดี ตำบลล้านนาด ก อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก หลักฐานที่พบจากการชุดค้นที่โนนนกทาได้แก่ โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องปั้นดินเผา ขวนหิน หัวขวนที่ทำจากทองแดง เครื่องมือเครื่องใช้สำริด แม่พิมพ์หินทราย และภาชนะดินเผาที่มีลักษณะสม相แกลบท้าวกำหนดอายุราว 4,500 – 5,500 ปีมาแล้ว¹⁰

2.2.6 กู่เก้า อู่ญานบริเวณเดียวกันกับลำน้ำคงฝั่งกู่เก้าที่บ้านหัวสาระ ตำบลคอนช้าง อำเภอเมือง ห่างจากตัวจังหวัด 25 กิโลเมตร เป็นศาสนสถานเชมรขนาดเล็ก ประกอบด้วยปรางค์ประทานบรรณาธิการมายอยู่ภายในกำแพงแก้ว ทึ้งหมดก่อสร้างด้วยศิลาแลงและหินทราย มีสระน้ำที่ขอนสร้างกรุด้วยศิลาแลงเป็นชั้นบันได อู่ญานอกกำแพงแก้วทางมุ่งทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ในระหว่างการบูรณะได้พบศิลาจารึกกล่าวถึงการสร้างศาสนสถานขึ้นตามพระบรมราชโองค์ของพระเจ้าชัยธรรมันที่ 7 แห่ง ราชอาณาจักรเขมรโบราณ เพื่อเป็นสถาบันประกอบพิธีทางศาสนาและสถานที่บำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชน กู่เก้าจึงหมายถึง อโรคศala ที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกของพระเจ้าชัยธรรมันที่ 7 และกำหนดอายุได้ว่าสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 เนื่องในพุทธศาสนาแบบมหาayan¹¹

2.2.7 เมืองชัยวาน อู่ญ่าท้อเกอมซุจาร์ เป็นเมืองโบราณในแลนด์ทาวน์ เป็นเมืองขนาดเล็ก ตัวเมืองเป็นรูปไข่ มีกำแพงดิน 1 ชั้น คูเมือง 2 ชั้น ภายในกำแพงเมืองมีหลักเสมาศิลาสมัยพุทธาภิการที่บักอยู่โดยทั่วไปล้วนมากจากจมูกน้อย ผลลัพธ์ที่ได้มาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และยังไม่มีการลักษณะชุดทำลายหรือเคลื่อนย้ายแต่อย่างใด นับว่าได้หลักฐานการบักเสมาในแลนด์ทาวน์ที่เป็นอย่างดี

2.2.8 พระพุทธไสยาสน์ ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาภูเวียง อำเภอภูเวียง เป็นพระพุทธรูปขาวปางไสยาสน์ศิลปะพุทธาภิการ สลักบนหน้าผาธรรมชาติ ความยาวจากเศียรจรดปลายพระบาท 3.75 เมตร ลักษณะการไสยาสน์ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย และยังพบจารึกแผ่นมากลับกับพระ

¹⁰๑.

¹¹การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, เยือนอีสาน 17 จังหวัด, หน้า 4

พุทธรูปทวาราวดีองค์ดังกล่าว นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าการพับพระพุทธไสยาสน์นี้ แสดงให้เป็นถึงการต่อเนื่องของ "ทวาราวดี" ในภาคกลางกับภาคอีสานในพุทธศตวรรษที่ 12-16 ได้เป็นอย่างดี¹² และในเทศบาลสังกรานต์จะจัดงานแห่งสการเป็นประจำทุกปี นับเป็นพระพุทธรูปที่มีความสำคัญและงดงามมากของจังหวัดขอนแก่น

2.2.9 เมืองโบราณเดชเอม เป็นเมืองโบราณที่ใหญ่โตมาก อยู่ในเขตบ้านดงเมืองเอม บ้านโนนแข็ง และบ้านดงเรียงลำเทาเชือกอ่อนกว้าง ลักษณะเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมมน มีคันดินและคูน้ำล้อมรอบ มีซากศาสนสถานศิลปะแหล่งเหลืออยู่ พศศิลาเจริญอายุรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 12 จัดเป็นเมืองสมัยทวาราวดีและ พฤษภาคมต่อเนื่องกัน กล่าวกันว่าถ้าเข้าไปในบริเวณเมืองโบราณแห่งนี้ในเวลาค่ำคืนเงียบสงบ จะได้ยินเสียงกระແเอมเหมือนผีคนอาศัยอยู่

2.2.10 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นศาลที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่นับถือของชาวเมืองขอนแก่น ประดิษฐานอยู่ที่ศรีลาสุจิ ถนนเทพรัตน์ หน้าเทศบาลเมืองขอนแก่น ท่านเจ้าคุณปู่พระราชนารี ธรรมมุณีและหลวงธุรัณยพินิจ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้ริเริ่มสร้างโดยนำหลักศิลาเจริญซึ่งเป็นแท่งหินสลักตัวอักษรอมตะ มาจากชากเมืองโบราณ ในห้องที่อ้าเกอกซุ่มแพ ประกอบพิธีตามแนวทางพุทธศาสนา ทำเป็นหลักเมือง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2499 ขนาดนามว่า "ศาลเจ้าพ่อเทพรัตน์หลักเมือง"¹³

2.2.11 วัดพระบาทภูมิคำ ตั้งอยู่บนเขาแหลมภูมิคำ ตำบลอุบลรัตน์ อ้าเกออบลรัตน์ ห่างจากประตูเข้าเชื่อมอุบลรัตน์ 450 เมตร เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปสี่ขาขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาแหลมภูมิคำในระยะใกล้ บริเวณใกล้เคียงมีพระพุทธบาทจำลอง มีบันไดขึ้นไปหน้าวัด 1,032 ขั้น นับเป็นบูชาสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น

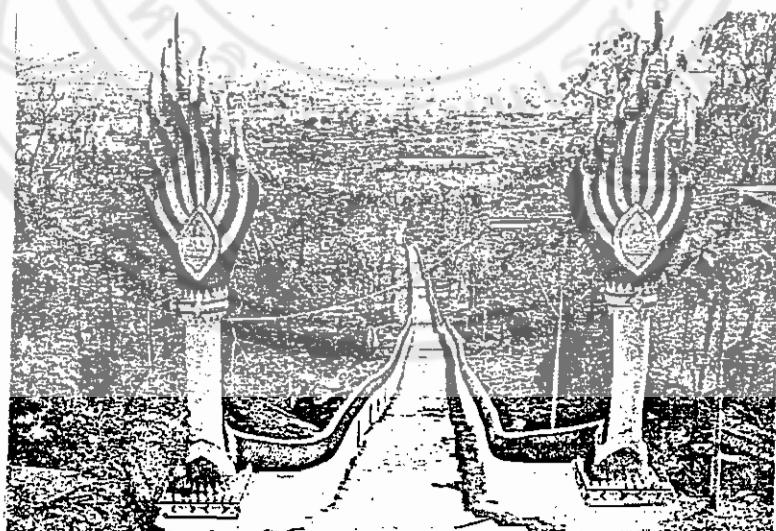
2.2.12 วัดอุดมคงคาคีรีเขต ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านโคก อ้าเกออมญาคีรี เป็นวัดป่าของหลวงปู่พางซึ่งเคยเป็นเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ปัจจุบันท่าน

¹²อุดม บัวศรี. ล.ค. หน้า 13

¹³การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สานักงานขอนแก่น. ขอนแก่น. หน้า 5

ภาพที่ 21 วัดพระพุทธนาภูมานคำ

ภาพที่ 22 น้ำในค่าวัดพระพุทธนาภูมานคำ

มาระภัยแล้ว แต่เมื่อสิ่งสถานที่บรรจุอันตราย นอกจากนั้นยังมีเจดีย์และพระอุโบสถที่สวยงาม มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวตั้งอยู่ เชิงเขาล้อมรอบด้วยธรรมชาติ เป็นสถานที่แห่งการปฏิบัติวัสดุสันดาล สงบเงียบ นักท่องเที่ยวสามารถเดินรอบบริเวณได้และชมพิธภัณฑ์ทางพ่อผู้ชายได้

2.3 แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม

ชาวจังหวัดขอนแก่นเน้นบูรณะเนรมัติความเป็นอยู่อันเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น เช่นเดียวกับชาวอีสานโดยทั่วไป ซึ่งแบบบูรณะที่มีคุณค่าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน สำหรับวัฒนธรรมบูรณะที่สำคัญและน่าสนใจ อันเป็นหลักปฏิบัติและนิยมกระทำกันเป็นประจำ จำพวกชาวขอนแก่นนี้มีดังนี้

2.3.1 ประเพณีทอดเทียน เป็นประเพณีภายในบ้านที่มีความสำคัญทางประเพณีในระหว่างเข้าพรรษา โดยหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันจะรวมกันนำเทียนไปถวายตามวัดที่อยู่ในเขตใกล้เคียง หมู่บ้านตนเอง การทอดเทียนนั้นถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาในช่วงหน้าหนาว นำเทียนไปถวายตามวัดนั้นจะมีการฟ้อน ร้องรำทำเพลงพื้นบ้าน เมื่อใบปี๊บดีดชาวบ้านจากหมู่บ้านต่าง ๆ ก็จะจัดอาหารถวายพระ และจึงประกอบพิธีถวายเทียนและพุ่มดอกไม้ หลังจากนั้นก็จะเป็นการแข่งขันประกวดการขับร้องสารากัญญ์* ระหว่างสาว ๆ ชาวหมู่บ้านต่าง ๆ

2.3.2 พ่อนเตี้ยครุษสกรรณต์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เตี้ยหลอนหล่อย"¹⁴ เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณของจังหวัดขอนแก่น การพ่อนเตี้ยมีลักษณะคล้ายคลึงกับการร้องเพลงเกี่ยวข้าวของภาคกลาง คือ มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพาทย์ แต่ประเพณีของชาวขอนแก่นเป็นการ

*สารากัญญ์ เป็นการร้องเพลงนับหนึ่งของภาษาไทยที่มีความหลากหลายและทำนองที่ไพเราะ โดยเชื่อว่าเทวดาจะมาฟังอาหารที่ชาวบ้านถวาย

¹⁴ อุดม บัวศรี. ล.ด. หน้า 82

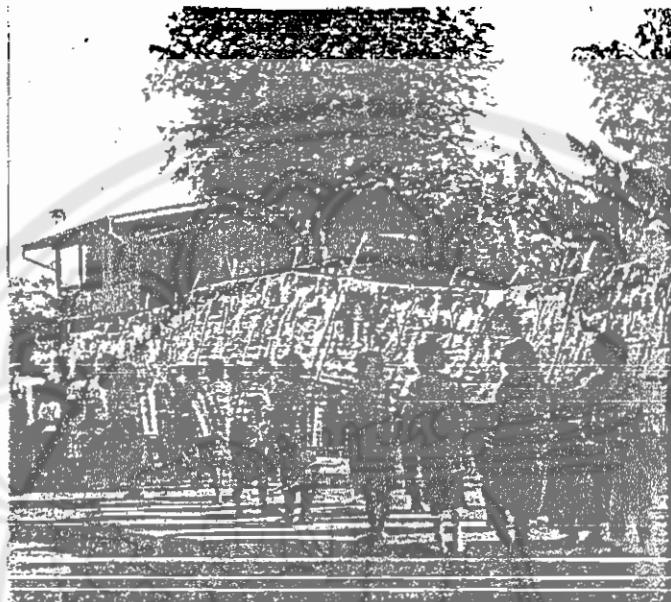
ให้ตอบของหน้ามีส่วนโดยใช้กลอนจำแบบพญา** คณตรีที่ใช้งานการขับร้องได้แก่ แคน พิษ และกลอง

2.3.2 ประเพณีล้อมกระถาง เป็นประเพณีที่กระทำกันในวันเพ็ญเดือน 11 หรือวันเพ็ญเดือน 12 เป็นงานที่สูงสนาณ รื่นเริง แต่นิยมจัดงานเฉพาะในเขตชุมชนใหญ่ ๆ เช่นในเขตเมือง หรือ อำเภอต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนตามชนบทที่ว่าไปมีค่ายนิยมปฏิบัตินัก เนื่องจากห้องที่จังหวัดขอแก่นล้วน ในยุคโบราณนี้ และไม่ค่อยมีแหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง พอที่จะจัดงานพิธีล้อมกระถางได้

2.3.4 การทำบุญพวงเวส หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญมหาชาติ นิยมทำกันในเดือนสี่ เป็นงานบุญที่สูงสนาณและจัดให้ใหญ่โตที่สุดในรอบปี การจัดงานบุญพวงเวสนี้ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านจะร่วมกันเตรียมงานโดยกำหนดงานบุญ 2 วัน คือ วันรวมกันวันเทศน์¹⁵ สำหรับวันรวมนั้น ฝ่ายหญิงจะร่วมกันเตรียมข้าว ข้าวต้ม อาหารความหวานต่าง ๆ ตลอดจนจัดหาของพูล บุหรี่ ดอกไม้ ธูปเทียน ไว้อวยพรและพัน ฝ่ายชายก็จะพากันไปที่วัดเพื่อเตรียมทำพิธี吟曼ต์พระอุปคุตและเตรียมธงทิวนักไว้รอในบริเวณวัด เตรียมประดับประดาธรมาน៍ ส่วนหน้ามีส่วนจะเตรียมพวงมาลัย ข้าวตอกดอกไม้ ใบตาล ใบมะพร้าวมาทำเป็นรูปนกและรูปสัตว์ต่าง ๆ ไปแขวนไว้ที่ศาลาการเบรียญ รวมทั้งพระสงฆ์ ก็จะเตรียมต้อนรับภิกษุสามเณรที่มาจากวัดอื่น ซึ่งจะต้องมาพักแรมเพื่อร่วมเทศน์ในวันรุ่งขึ้น สำหรับวันเทศน์หรือวันประกอบพิธีทำบุญนั้นจะมีการละเล่นพื้นบ้านและจัดมหรสพกันอย่างເອົກເກີກ ສ່ານສະລ້າດູນວັນເທສນິກີ້ຄືການເທສນິມ້າຫຼັງ 13 ກັບທີ່ ต้องเทศน์ให้จบภายในวันเดียวถึงนั้นการเทศน์จะต้องเริ่มเทศน์ตั้งแต่ก่อนสว่าง และเทศน์ไปเรื่อย ๆ จนจบในตอนเย็น อย่างไรก็ตามการเทศนິມ້າຫຼັງนີ້ชาวบ้านจะเนยมพังกັນ ເພຣະເຊື່ອວ່າຈະໄດ້ພລານີສັງສົ່ງພລຸ່ມູມາກ ລວມທັງມືຕືສອນໃຈ ຫລາຍປະກາງຊື່ກຳທຳໃຫ້ດັນພັງເກີດຄວາມຫຼັບຂຶ້ນແລະໄຫ້ຮັບຄວາມສຸກສານພັດທະນາໄປດ້ວຍ

2.3.5 งานประเพณีสงกรานต์ หรืองานวันครอบครัวเสียงแคน กำหนดจัดงานขึ้นระหว่างวันที่

**พญา คือการขับร้องที่มีลักษณะคล้ายการร้องหม้อลما แต่ได้แทรกบทสุภาษิตสอนใจไว้ในบทร้องด้วย

ภาพที่ 23 ขบวนแห่งงานบุญมาส

ภาพที่ 24 การรณำคำหัวในวันสงกรานต์

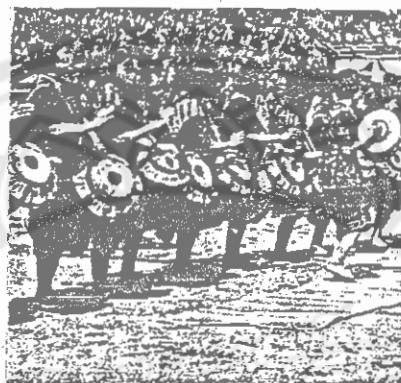
13 - 19 เมษายนของทุกปี ณ บริเวณบึงแก่นคร วัดถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อนรักยั่งแสริม และพื้นที่ในบริเวณเนียมประเพณีและวัฒนธรรมงานสังกรานต์ของชาวขอนแก่นตลอดจนเป็นการ รำรงค์ปลูกต้นคูณหักจังหวัดด้วย กิจกรรมที่สำคัญ คือ การทำบุญตักบาตรร่วมกัน สรงน้ำพระ การ ประมวลขบวนแห่รถบุปผาตี-นางส่งกรานต์ แห่งขันการละเล่นพื้นเมืองและการประมวลอิດากอกูณ

2.3.6 งานบุญน้ำไฟ เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติตามแต่โบราณ นิยมทำกันในเดือน 6 เป็น ประเพณีทำบุญขอฝนต่อพระยาแทนหรือเทวดา เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล นางหมู่บ้านจะทำบุญน้ำไฟ ทุกปีจะเว้นไนทำไม่ได้ เพราะเชื่อว่าถ้าเว้นไนทำบุญจะทำให้เกิดเหตุภัยต่าง ๆ เช่นฝนแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล คนหรือวัวควายอาจเกิดเจ็บป่วยเป็นโรคต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อทำบุญแล้วก็ เชื่อว่าผ้าฝนจะอุดมสมบูรณ์และประชาชัชนในละแวกนั้นจะอยู่เย็นเป็นสุข มีข้าวปลาอาหารบริบูรณ์¹⁶

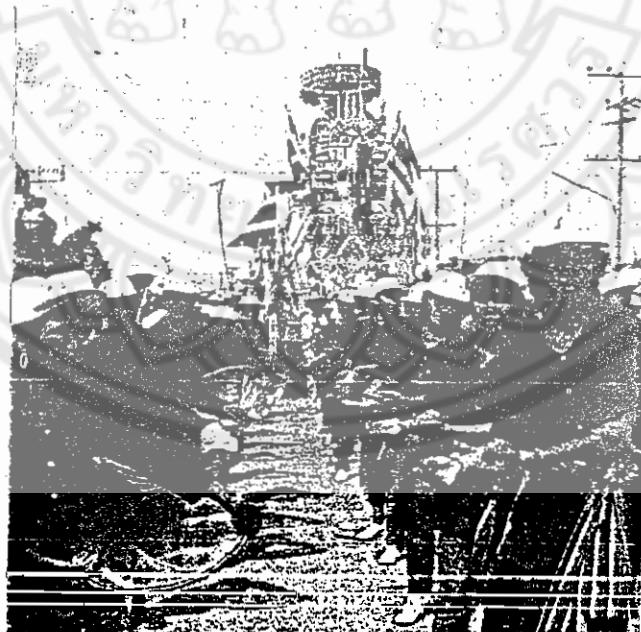
การเตรียมทำบ้านไฟน้ำใช้กระบอกไม้ไผ่ยาวประมาณ 2 - 3 เมตร กะบุลล้องออก สำหรับบรรจุน้ำเป็น หลังจากนั้นก็จะตัดินปืนที่บรรจุแล้วให้แน่นและใช้ลิ่มอุดที่ปลายกระบอกข้างหนึ่ง ให้แน่น เอัดให้แน่นปิดปากกระบอกอีกข้างหนึ่ง เสร็จแล้วจะรู้ว่าให้พอเหมาะสม แล้วเอาไม้ไผ่ ขนาดเล็กมาทำเป็นหลักบังไฟ โดยมีครองตัวบังไฟเพื่อให้เกิดเสียงดังเมื่อบังไฟอยู่ในอากาศ และ ใช้ไม้ไผ่ล้มยาวทำเป็นทางมีขนาดลักษณะแล้วเตะขนาดของบังไฟ หลังจากนั้นก็จะนำกระดาษลีมา ประดับประดาบังไฟให้สวยงาม เมื่อประดับประดาตกแต่งบังไฟเสร็จแล้วจะนำมาเข้าขบวนแห่ รอบศาลาราเบรี่ยญ 3 รอบพร้อมด้วยขบวนห้องและเชิ่งต่าง ๆ แห่กันในตอนเย็นก่อนวันจุดไฟนั้น วัน หลังรุ่งเช้าก็จะจัดเตรียมอาหารถวายพะกิกษุสามเณรที่มาร่วมงาน และหลังจากนั้นก็จะมีการ ละเล่นรอบ ๆ บริเวณที่จุดบังไฟและในวันงานจะจุดบังไฟกันตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น

2.3.7 เทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น เป็นเทศกาลที่จัดขึ้นในวันເພື່ອเดือน 6 ที่วัดเจติยภูมิ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอโนนหงส์ งานนี้จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 13 - 16 เมษายนของทุกปีเพื่อ เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดใกล้เคียงได้สักการะและร่วมฉลองสมโภธพระธาตุขามแก่น ซึ่งเป็นบูชานิยมสถานที่สำคัญยิ่งของชาวขอนแก่น นอกจากพิธีนี้มีการลัศกการพระธาตุแล้วยังมีการแสดง

¹⁶สาร สารทัศนนันท์. สมบตอีสาน เล่ม 1 อีตสินสอง คลองสินลี. หน้า 30

ภาพที่ 25 การแสดงศิลปะพื้นเมืองในงานเทศกาลไหว้พระธาตุชามแก่น

ภาพที่ 26 ขบวนแห่บุญเจ้าภาพ

ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ รวมทั้งมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในราคากูกอึกด้วย

2.3.8 บุญเข้าพระราช ถือเวลาวันขึ้น 15 ค่ำเดือนแปด เป็นวันทำบุญ ในวันดังกล่าวชาวบ้าน

ผู้มีจิตศรัทธาจะจัดอาหารหวาน หมายพูลูห์ไปถวายพระ บางคนก็นำสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ไตรจีวร ยารักษาโรค ผ้าห่มนอน ชุดเทียน ไปถวาย โดยเฉพาะเครื่องสำหรับทำแสงสว่าง เช่น เทียน ตะเกียง น้ำมัน ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเชื่อว่าการถวายทานแสงสว่างแด่พระกิษุสิ่ง จะได้อานิสงส์แรง ทำให้ชาทิพย์และสติปัญญาดี ก่อนวันเข้าพระราชฯ ชาวบ้านจะจัดทำต้นเทียนโดยทำเป็นรูปactalay ต่าง ๆ ประดับประตูตากแต่งอย่างสวยงาม แหะไปถวายวัด ก่อนนำไปถวายวัดก็จะมีการจัดประการต้นเทียน ขบวนแหะจะมีการฟ้อนรำและการละเล่นต่าง ๆ อย่างสนุกสนานเช่น เมื่อไปถึงวัดก็มีการทำพิธีถวายเทียน ผ้าอวนน้ำฝนและบริวารอื่น ๆ แต่พระกิษุสามัคคี มีการพังเศค์เมะถือศีลอุบัติสก์กันด้วย

2.3.9 งานเทศบาลใหม่และพระเพลี้ยงเสี่ยว จัดขึ้นที่ปริเวณสวนรัชดาลุสร์ฟ์ หน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม - 8 ธันวาคม ของทุกปี งานเทศบาลใหม่และพระเพลี้ยงเสี่ยวสืบเนื่องมาจากการประชุมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอาชีพรองที่ชื่นชมน้ำดี ได้แก่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้า ซึ่งทางราชการได้ให้ความสนใจสนับสนุนจังหวัดขอนแก่นเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีชื่อเสียง ประกอบกับมีพระเพลี้ยงเสี่ยว* ซึ่งเป็นชนบธรรมเนียมดั้งเดิมและเป็นมาตรฐานของภาคอีสาน ที่มุ่งให้คนรุ่นเดียวกันมาทำพิธีผูกมิตรกันเรียกว่า "คู่เสี่ยว"¹⁷ ดังนั้นเพื่อเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมดังกล่าวทางจังหวัดจึงได้จัดให้มีงานพระเพลี้ยงเสี่ยวขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน งานนี้จะมีการอกร้านของอำเภอต่าง ๆ**

***เสี่ยว เป็นภาษาไทยอีสาน หมายถึง มิตรแท้ เพื่อนตาย ซึ่งมีความรักใคร่สันนิสม์ ซึ่งสัตย์และจริงใจต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความผูกพันที่ลึกซึ้งยานานนี้มีอำนาจใจมหาศาล ได้แม้แต่ความตาย คนที่จะเป็นเสี่ยวกันได้ต้องมี พ่อ แม่ หรือญาติผู้ใดๆที่ควรพนับถือผูกให้เป็นเสี่ยวกันโดยใช้เส้นด้ายข้าวผูกข้อมือของแต่ละคนเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่คู่เสี่ยว

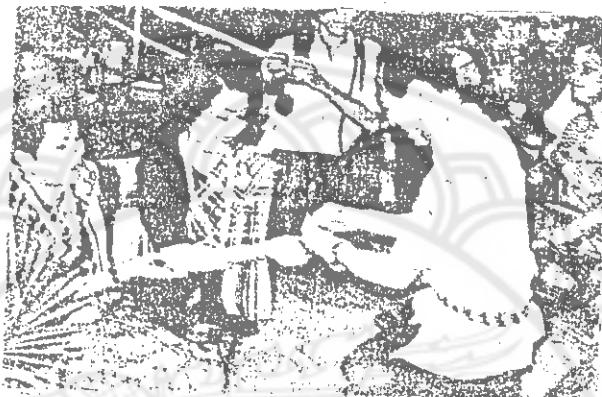
¹⁷ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อ.ศ. หน้า 13

แสดงผลิตภัณฑ์ใหม่ จัดประกวดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน มีขบวนแห่คู่เสี่ยงและหวานนายศรีของอำเภอต่าง ๆ มีพิธีผูกเสี่ยว รวมทั้งมีการประกวดอิฐาใหม่ ชิงแท่งก้ายด้วยผ้าฝ้าย ผ้าไหมเดิมที่ส่วนกลางและมีงานพาข้าวແลง**** นับเป็นงานเทศบาลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัด มีผู้มาเที่ยวชมงานกันเป็นจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ภาพที่ 27 ขบวนแห่นายศรีในงานเทศบาลใหม่ของกัน

****พาข้าวແลง คือการรับประทานคำร่วมกันแบบพื้นเมืองอีสาน

ภาพที่ 28 ประเพณีผูกเสี่ยว

ภาพที่ 29 งานนาข้าวแลงในเทศบาลไห不成หยกัน

2.3.10 ศูนย์วัฒนธรรมอีสาน ตั้งอยู่ที่สำนักงานอธิการบดี 2 มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดย่อม โดยได้รวบรวมศิลปวัฒนธรรมและโบราณวัตถุต่าง ๆ อาทิ เช่น เครื่องเรือของคนอีสานที่สำคัญและนำเสนอสู่สาธารณะอย่างมาก

2.3.11 ประเพณีการสู่ชีวญู เป็นประเพณีที่สำคัญประเพณีหนึ่งของชาวขอนแก่น การสู่ชีวญูนี้ทำได้หลายโอกาส เช่น สู่ชีวญูน้ำคุ สู่ชีวญูคู่สมรส สู่ชีวญูแยกบ้านเชกเมือง รวมไปถึงการสู่ชีวญูคนบ่าว ฯลฯ การจัดพิธีสู่ชีวญูนั้นก็เป็นเรื่องพิเศษ ซึ่งผู้หลักผู้ใหญ่จะเป็นฝ่ายจัดเตรียมลิ้งของต่าง ๆ เช่น ภาชนะยกพื้นหรือพานสำหรับจัดบายศรี ฝ้ายผูกแขน แก้วน้ำมันต์ เทียน ไช่ต้ม (ชาบันน้ำ เรียกว่าไช่ชีวญู) เครื่องนุ่งห่ม ข้าวสุก กลวยสุกและข้าวต้มมัด¹⁸ การทำพิธีสู่ชีวญูจะมีหม้อสูตรชีวญูหรือพระมหาพรเป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อให้กำลังใจและเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของชีวญู รวมทั้งเป็นกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตด้วย

2.4 แหล่งท่องเที่ยวศิลปกรรม

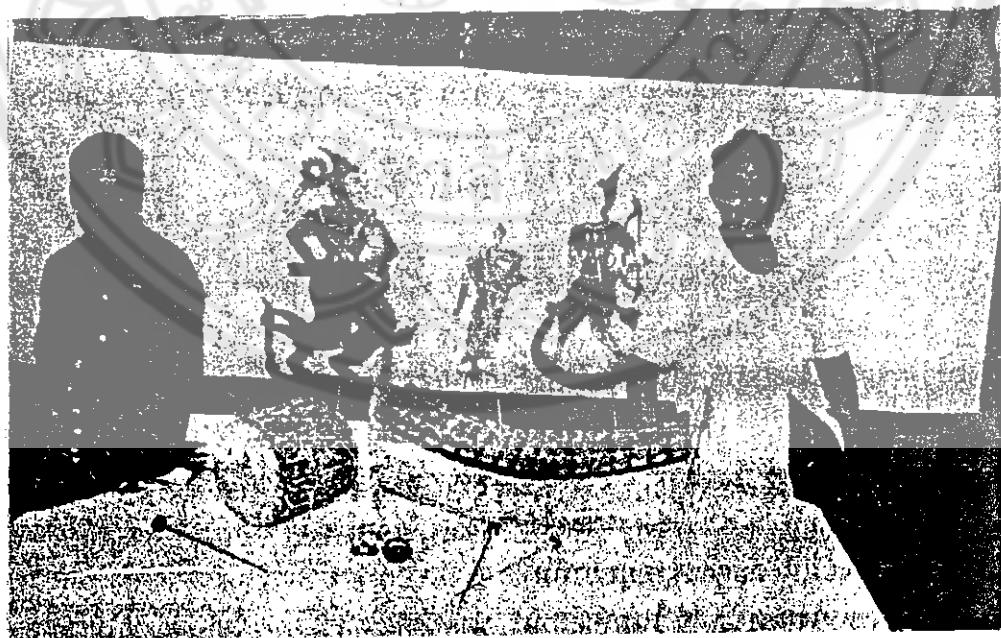
แหล่งท่องเที่ยวศิลปกรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวสถานที่มีศิลปกรรมด้านต่าง ๆ เช่นแหล่งรวมวัฒนธรรมพื้นบ้าน แหล่งศิลปการแสดงของท้องถิ่น ดนตรีพื้นเมือง นาฏศิลป์พื้นบ้าน จิตรกรรมพaffen ปฏิมากรรมและสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น สำหรับแหล่งท่องเที่ยวศิลปกรรมของจังหวัดขอนแก่นสามารถแยกกล่าวได้ดังนี้

2.4.1 ศิลปการแสดงของท้องถิ่น เป็นการแสดงพื้นบ้านประเภทเล่นเป็นเรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ หมอลำและหนังตะลุงอีสาน สำหรับหมอลำนั้นเป็นศิลปการแสดงดั้งเดิมของชาวอีสานรวมทั้งชาวขอนแก่นด้วย เป็นการขับร้องที่ประชาชุมชนโดยเฉพาะในชนบทจะให้ความนิยมกันอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากงานเทศบาล งานทำบุญหรืองานฉลองสมโภชใหญ่ๆ ก็จะมีการแสดงหมอลำอยู่เสมอ และในปัจจุบันหมอลำนับเป็นอาชีพที่มีรายได้สูงอาชีพหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริม

¹⁸สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, จังหวัดขอนแก่น, หน้า 99

ภาพที่ 30 การแสดงหมอลำ

ภาพที่ 31 หนังตะลุงอีสานหรือหนังป่าในพัทย

โดยจัดตั้งเป็นสมาคมอยู่ที่ว่าไบในภาคอีสาน ส่วนหนังตะลุงอีสานหรือหนังประณทัย¹⁹ นั้นเป็นการแสดงของชาวบ้านที่ได้ดัดแปลงให้เข้ากับรสนิยมของท้องถิ่นอีสานเมลักษณะคล้ายกับการเชิดหนังตะลุงของภาคใต้ แต่ตัวหนังของหนังตะลุงอีสานจะมีความวิจิพิสດารน้อยกว่าหนังตะลุงของภาคใต้ สำหรับคนหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงของจังหวัดขอนแก่นนั้น ได้แก่

1) คณะหนังตะลุงหนองเรือ ตั้งอยู่ที่วัดในบ้าน อำเภอหนองเรือ เป็นหมู่บ้านที่มีการแสดงหนังตะลุง 1 คณะ และการแสดงทุนกระบวนการ 1 คณะ

2) คณะหนังตะลุงบ้านสระแก้ว ตั้งอยู่ที่บ้านสระแก้ว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านผาง อำเภอบ้านผาง เป็นหมู่บ้านที่มีคณะแสดงหนังตะลุงที่มีชื่อเสียง 4 คณะ

3) คณะแม่งตับเต่าบ้านโนนบ่อ ตั้งอยู่ที่บ้านโนนบ่อ ตำบลพะรียน อัมเภอพะรียน เป็นหมู่บ้านที่มีศิลปการแสดงการละเล่นพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงมากในด้านหนังตะลุง และการแสดงดนตรีพื้นบ้านชุดแมงตับเต่า

นอกจากคณะหนังตะลุงแล้วยังมีคณะกลองยาวที่บ้าน Ngotha ซึ่งตั้งอยู่ที่ ตำบลศิลา อัมเภอเมือง เป็นหมู่บ้านที่มีคณะแสดงกลองยาวที่มีการแสดงเป็นเลิศและเคยได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดในงานเทศบาลใหม่ของไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ "คณะกลองยาวสาวน้อยเอวหวาน"

2.4.2 จิตกรรมผาผนัง งานจิตกรรมผาผนังในเขตจังหวัดขอนแก่นถือว่าเป็นงานศิลปะพื้นบ้านที่แสดงออกให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านคุณค่าของความเรียบง่ายและคติความเชื่อของชาวบ้านที่นับถือลิบต่อ กันมาเป็นเวลาหลายช่วงอายุคน จิตกรรมผาผนังที่เด่นที่สุดในจังหวัดขอนแก่นคือ จิตกรรมผาผนังที่วัดไซศรี บ้านสาวะดี อัมเภอเมือง เป็นวัดที่มีจิตกรรมผาผนังทึ้งด้านในและด้านนอกของพระอุโบสถ ฝิมือช่างห้องถินสมัยรัตนโกสินทร์ และจิตกรรมผาผนังที่วัดสระแก้วซึ่งอยู่ที่บ้านวังคูด อัมเภอหนองสองห้อง เป็นฝิมือช่างห้องถิน เช่นกัน ภายนอกอุโบสถเป็นภาพเกี่ยวกับรามลักษณ์ และภายในเป็นภาพรวมการพื้นบ้านสินใช้ ลักษณะการเขียนภาพสวยงามและประณีต สันนิษฐานกันว่ามีอายุ 70 - 80 ปี

¹⁹สุขทัยธรรมอิราช. ศิลปการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย. หน้า 591

ภาพที่ 32 จิตรกรรมผาผังที่วัดไชยศรี บ้านสาวะถี

2.5 แหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมการผลิต

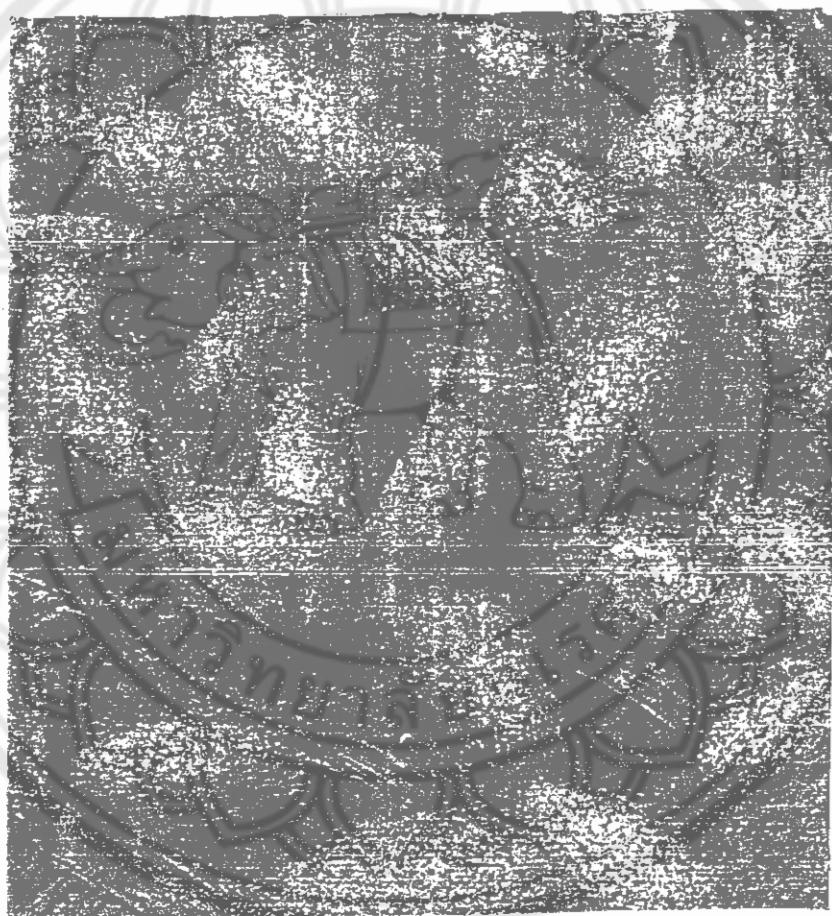
ชาวอีสานโดยทั่วไปจะผลิตเครื่องใช้สำหรับใช้ในครอบครัวกว่าจะเป็นเครื่องจักรงานเครื่องนุ่งห่ม กลัวแพ้ทำด้วยมือและเก็บไว้ใช้สอยในครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนผลักดันให้ประชาชนในชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตสิ่งของเครื่องใช้ในรูปของลินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก สำหรับขายให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน เพื่อเป็นการหารายได้มหาศาลเพิ่มครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

ของพื้นบ้านที่ผลิตและมีการส่งเสริมมากที่สุดในจังหวัดขอนแก่นก็คือ ผ้าไหม ผ้าไหมมัดหมีและผ้าฝ้ายลายบิด แหล่งผลิตที่สำคัญและขึ้นชื่อของจังหวัดคือ

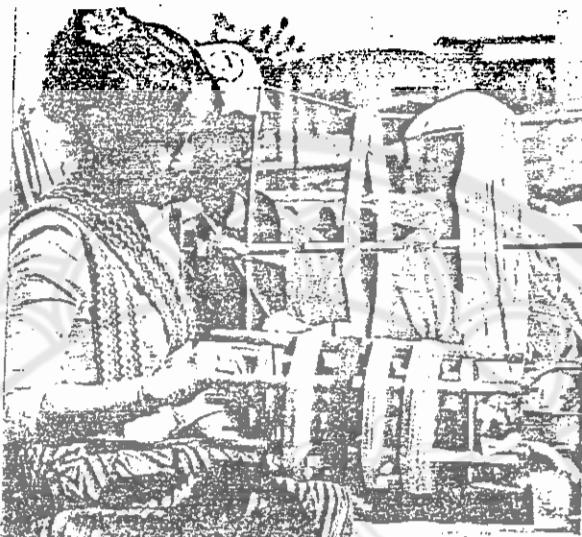
2.5.1 อำเภอชนบท อยู่ห่างจากตัวจังหวัดขอนแก่นไปตามถนนมิตรภาพ - นครราชสีมาประมาณ 54 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน เพราะประชากรใน 7,000 ครอบครัว หรือกว่า 75 % ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม²⁰ และทอผ้ามัดหมีทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม อันเป็นงานพื้นบ้านที่สืบทอดกันมานานจนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันในนาม "ไหมชนบท"²¹ เด็กสาว ๆ แทบทุกครัวเรือนจะฝึกหัดผ้าเลี้ยงไหมจนสามารถทำเป็นอาชีพได้ ผ้าไหมแต่ละพื้นล้วนมีคุณภาพและทอด้วยฝีมือที่ประณีตลงตัว ในปัจจุบันการทอผ้าไหมนี้ได้ทำเป็นอุตสาหกรรมหลักและเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวมักจะแวะซื้อมาร่วมกิจกรรมวิธีการผลิตตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จนถึงการนำรังไหมมาต้มเพื่อสาวเส้นไหมเล็ก ๆ สีทองออกมานัดหมายข้อมูลลายจนกระทั่งหัวเป็นผืนผ้าสำเร็จอย่างสวยงาม

²⁰ ชนิชรา สุวรรณชาติ. "เส้นผ้าฯ-ไหม...จากหมู่บ้านหัตถกรรมอีสาน," ใน อนุสรณ์.ส.ท. 29 : 1 สิงหาคม 2531 หน้า 97

²¹ อุตม บัวศรี. อ.ศ. หน้า 26

ภาพที่ 33 ตัวใหม่

ภาพที่ 34 ศิลปกรรมหอเลื่อนใน

ภาพที่ 35 การหอผ้าไหมในอ่าเภอชุมชน

2.5.2 แหล่งผ้าฝ้ายบ้านเพียง เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งเดิม ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งเมืองขอนแก่น ในอดีตชื่อบ้าน "ดอนพยอม"²² อุบัตรห่วงเขตอ้าเกอชนบทและอ้าเกอบ้านไฝ เป็นหมู่บ้านที่มีการทอผ้าฝ้าย ผ้าไนมและผ้าชิ้นดุมที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่ง หมู่บ้านนี้จะมีการฝึกสอนเด็ก ๆ อายุระหว่าง 10 - 14 ปี ให้รู้จักการมัดหมี่ โดยฝึกทำงานกันเป็นกลุ่ม ๆ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปตรวจสอบการทอผ้า การมัดหมี่ การสาวไหม ตลอดจนสามารถเลือกซื้อผ้าไนมได้ตามอัธยาศัย

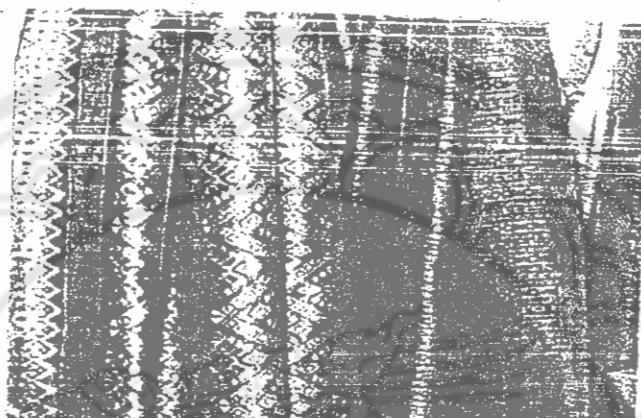
2.5.3 ร้านพระธรรมชันธ์ไหมไทย ตั้งอยู่ที่ถนนรัตน์เรียมย์ อ้าเกอเมือง เป็นร้านที่มีการจำหน่าย และแสดงสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและใหญ่ที่สุดในขอนแก่น มีการผลิตผ้าไนมด้วยวิถีเดิม ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก โดยมีพนักงานหญิงจากอ้าเกอชนบทผู้มีฝีมือด้านการทำผ้าแบบกีกระดูกมาสาธิตการทอ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้าชมการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ได้อย่างครบวงจรและสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมืองได้อย่างถูกใจ

2.5.4 หมู่บ้านทำหม้อ ในจังหวัดขอนแก่น มีหมู่บ้านทำหม้อ 2 แห่งคือ ที่ตำบลหนองช้าง อ้าเกอเมือง และที่หมู่บ้านวังถ้ำ ตำบลลังไชย อ้าเกอน้ำพอง²³ ราชธานีทั้ง 2 หมู่บ้านล้วนใหญ่จะประกอบอาชีวกรรมการทำเครื่องปั้นดินเผาในรูปเครื่องใช้ต่าง ๆ ตลอดทั้งปี เช่น หม้อนึngช้า โลงน้ำ กระถางหม่าลช้า และกระถางกลูกตันไม้ที่เป็นของใช้ในครัวเรือนซึ่งยังคงลักษณะกรรมวิธีการผลิตแบบโบราณพื้นบ้านตั้งเดิม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยและสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานนั่นเอง

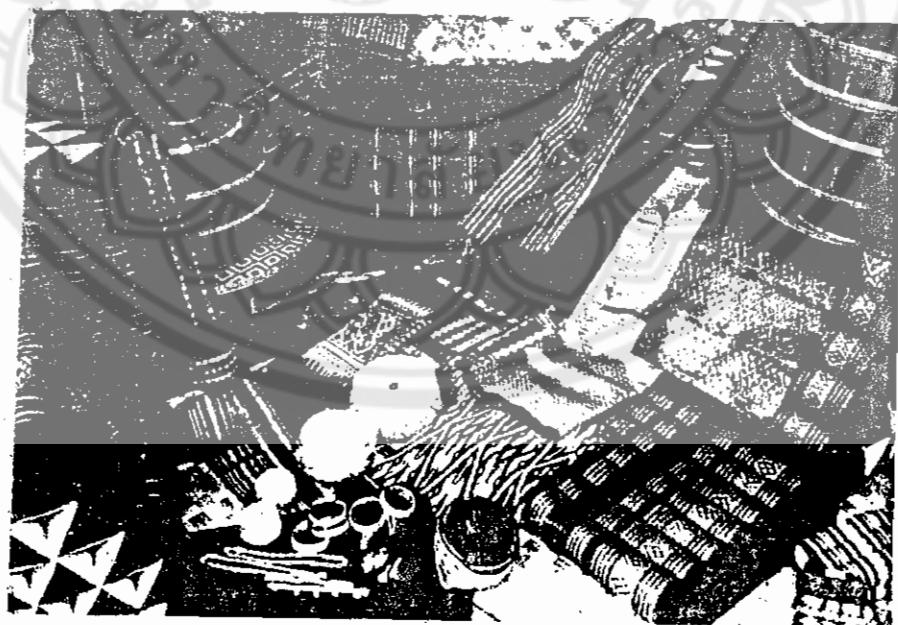
2.2.5 แหล่งผลิตเครื่องจักสาน ในจังหวัดขอนแก่นมีแหล่งผลิตเครื่องจักสานที่อ้าเกอหนองเรือ 2 แห่งคือ ที่บ้านยางค่า ตำบลยางค่า และที่บ้านโนนสะคาด ตำบลโนนสะคาด ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 60 กิโลเมตร ทั้ง 2 หมู่บ้านมีการผลิตเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ โดยทำเป็นเครื่องใช้สอยต่าง ๆ เช่น หัวดึงช้า ตะกร้า กระติบช้า มีฝีมือการจักสานที่ประณีตและราคาย่อมเยา

²²๑.

²³สุวิช สติวิทยานันท์. "เครื่องปั้นดินเผา," ใน ขอนแก่น. หน้า 121

ภาพที่ 36 ผ้าไหมที่อ่าเภอชนบท

ภาพที่ 37 ผู้ตัวภูตจากไนย

2.5.6 หมู่บ้านเจียระไนพลอย หมู่บ้านเจียระไนพลอยในจังหวัดขอนแก่นอยู่ที่บ้านเรือนพินแห่งและบ้านดอนหัน ตำบลโนนสะอาด อำเภอหนองเรือ เป็นหมู่บ้านเจียระไนพลอยที่ทำกันเท็จหมู่บ้านเพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว นอกเหนือไปจากการทำไร่ ทำนาทำสวนของชาวบ้านในหมู่บ้านดังกล่าว

2.6 การท่องเที่ยวและแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมชีวิตของมนุษย์ที่มีมาแต่โบราณกาลและได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวในอดีตของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งในสมัยก่อนผู้คนในท้องถิ่นจะไปเที่ยวตามวัดวาอาราม หรือไปเที่ยวตามหมู่บ้านต่าง ๆ เนื่องจากเมื่อก่อนงานเทศบาล หรืองานประเพริ่งประจำปีที่สำคัญ เช่น งานเข้าพรรษา-ออกพรรษา งานบุญบั้งไฟ งานสงกรานต์ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดงานที่วัดหรือในหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อสถานที่บางแห่งได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น บึงแก่นนคร ซึ่งมีนานาภิลักษณ์ที่น่าสนใจ ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองอย่างจริงจังจากทางเทศบาลเมืองขอนแก่น เมื่อปี พ.ศ. 2529 วัดพระธาตุขามแก่น อันถือเป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดของจังหวัดขอนแก่นและเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองได้รับการบูรณะครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2523 และอุทิ狎าแห่งชาติ ภูเวียง ซึ่งเดิมที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่เมื่อมีการค้นพบโครงกระดูกไดโนเสาร์ เมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมาทำให้ผู้คนที่สนใจเดินทางไปเที่ยวชมอุทิ狎ามากขึ้นทุกที จึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น และในอนาคตอันใกล้นี้ทางจังหวัดมีโครงการที่จะทำการปรับปรุงอุทิ狎าแห่งชาติภูเวียงให้เป็นพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ โดยการจัดตั้งศูนย์การศึกษาธรรมชาติวิทยา ในราษฎร์วิทยา และสถานีวิจัยพอสชีลของสตว์มีกระดูกสันหลังโดยเฉพาะไดโนเสาร์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้เข้าตามลำดับนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของทางรัฐบาลที่ได้สนับสนุนให้เป็นปีแห่งการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบกับทางจังหวัดได้รับงบประมาณจากโครงการน้ำประทัยจากในหลวงหรือโครงการอีสานเชี่ยว

จึงได้จัดสร้างบประมาณบางส่วนจากโครงการดังกล่าวมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวไปแล้วนั้นจะเห็นว่าในอดีตที่ผ่านมาจังหวัดขอนแก่นยังขาดหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรงจึงทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัด ไม่ขยายตัวเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เช่น เชียงใหม่ พัทยา ภูเก็ต และสงขลา ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนจึงได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังและเป็นที่น่าพอใจในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น จึงได้จัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่นขึ้นในปี พ.ศ. 2533²⁴ นอกจากรัฐบาลที่สนับสนุนการท่องเที่ยวอีก เช่น ชุมชนมัคคุเทศก์จังหวัดขอนแก่นและสมาคมส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น ที่พยายามเป็นแกนกลางของภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และชักชวนหันกลับท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวจังหวัดขอนแก่นมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นอย่างยั่งยืนที่จะต้องอาศัยเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยี การจัดองค์การต่าง ๆ การตลาดและการวางแผนอย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ดังนั้นจังหวัดขอนแก่นจึงได้กำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้²⁵

ก. แผนงานระยะสั้น

1) จัดพิมพ์แผนที่แหล่งท่องเที่ยวโดยระบุสถานที่ตั้ง ส่วนราชการ โรงแรม กัตตาหาร สถานที่สำคัญและเส้นทางคมนาคม เพื่อแจกจ่ายและบริการนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัด โดยจัดตั้งไว้ที่โรงแรมต่าง ๆ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สาขาขอนแก่น และในเขตเทศบาล

²⁴ สำนักงานจังหวัดขอนแก่น. แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2535 – 2539) จังหวัดขอนแก่น. หน้า 39

²⁵ ฝ่ายแผนและโครงการสำนักงานจังหวัดขอนแก่น. ล.ด. หน้า 33 – 35.

2) จัดพิมพ์แผ่นพับ วารสารบรรจุข้อความประวัติย่อของจังหวัด แหล่งท่องเที่ยว สถานบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ โดยมีรูปภาพเน้นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด

3) จัดพิมพ์ข้อมูลการท่องเที่ยวชนิดอัสดงสำเนา เพื่อธิบายเส้นทางและการไปเยือน แหล่งท่องเที่ยวโดยมีรายละเอียดมากขึ้น

4) จัดพิมพ์หนังสือแนะนำการท่องเที่ยวของจังหวัดทุกประเภทในภาพรวมเพื่อแจกจ่าย แก่เอเย่นต์บริการนำเที่ยว และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

5) จัดพิมพ์ใบสัตว์สถานที่ท่องเที่ยวและการจัดงานประเพณี เพื่อเป็นสิ่งติดต่อใจ และขักชวนให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการไปเยือน ใช้ติดตั้งตามสถานที่ชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ ของพื้นที่เบ้าหมายและในตัวจังหวัดอย่างกว้างขวาง ได้ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

6) จัดทำบัญชีความสำคัญท่องเที่ยว และแบบที่กีฬาและวีดีโอ พร้อมคำบรรยาย ประสานงานกับสื่อมวลชน สถานีโทรทัศน์ และกองประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ความร่วมมือเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

7) ประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดระบุกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถรับชมได้เมื่อไปท่องเที่ยวในจังหวัด

8) จัดส่งแผนกราฟคาดการท่องเที่ยวไปให้บริษัทนำเที่ยวทุกราย รวมทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทุกสำนักงาน เพื่อการประชาสัมพันธ์และจัดโปรแกรมขยายการท่องเที่ยวของจังหวัด

9) คณะกรรมการจัดงานเทศกาลใหม่ประเพณีสืบสานและงานกาชาดจังหวัดอย่างกว้างขวาง ออกหนังสือและแผ่นพับ โดยเชิญชวนให้ภาคธุรกิจและเอกชนมาท่องเที่ยวในช่วงการจัดงานเทศกาลดังกล่าว

ข. แผนงานระยะยาว

1) พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสร้างสวนหย่อมสาธารณะ โดยขอความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน

- 2) ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 3) จัดทำสไลด์มัลติวิชั่น ประกอบเสียงและบรรยายสรุปของจังหวัดและใช้ในการท่องเที่ยวต่อไป
- 4) เสนอรายการนำเที่ยวแบบแพคเกจทัวร์ เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณะ บริษัทนำเที่ยวและชุมชนมัคคุเทศก์
- 5) จัดทำภาพยนตร์สั้น นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวติดตั้งในรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 6) เชิญธุรกิจการท่องเที่ยวและสื่อมวลชนไปทัศนศึกษาในจังหวัด เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและการบริการอำนวยความสะดวก
- 7) จัดทำวีดีโอเพลย์ สารคดีท่องเที่ยว ศิลปหัตถกรรมของจังหวัดเสนอสถานีโทรทัศน์ในส่วนกลางเผยแพร่ โดยขอความร่วมมือจากบริษัท เอกชน ถ่ายทำและจัดทำสนับสนุน
- 8) เชิญผู้จัดรายการโทรทัศน์ไปถ่ายทำรายการในจังหวัด โดยขอความร่วมมือผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและสมาคมส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด สนับสนุนที่พัก อาหาร และการอำนวยความสะดวก
- 9) เชิญอาจารย์ ผู้จัดการ-โรงเรียน ห้างร้านและบริษัทต่าง ๆ ไปทัศนศึกษาเพื่อชักชวนให้จัดรายการนำเที่ยว เป็นสวัสดิการแก่หนังงาน ลูกจ้าง นักเรียน นักศึกษาและชุมชน มัคคุเทศก์ ของจังหวัดในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการจัดทัวร์
- 10) จัดทำป้ายแสดงสถานที่สำคัญในเขตชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและโครงการน้ำประทัยจากในหลวง หรือโครงการอิสานเชี่ยว
- 11) จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ใหม่จำนวนมากขึ้น โดยเน้นในเรื่องคุณภาพเพื่อเสนอ บริการนำเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- 12) ปรับปรุงพัฒนาและก่อสร้างอาคารสถานที่ท่องเที่ยวให้ทันสมัยสามารถเข้าชมได้ทุกฤดูกาลและให้สวยงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมท่องเที่ยว โดยเน้นทั้งสถานที่ท่องเที่ยว ประเภทธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์